

lijkheid. Het onderdrukte volk weet van de reële krachtsverhoudingen der strijdende partijen bitter weinig af en het perspectief dat de bezetting wellicht jaren zal duren, is zo onverdragelijk, dat het onderdrukte volk bij voorbaat en voortdurend geneigd is aan te nemen dat de bevrijding een kwestie is van maanden. De berichtgeving van de bezetter wordt gewantrouwd; aan de berichtgeving van de bondgenoot die de bevrijding brengen moet, klampt men zich vast, maar dan met dien verstande dat de militaire betekenis van elke lokale overwinning die hij behaalt, schromelijk overschat wordt. Zulk een lokale overwinning wordt als een zo overtuigend bewijs gezien voor zijn onvermijdelijke zegepraal dat het onderdrukte volk aanneemt dat ook de onderdrukker spoedig de schellen van de ogen zullen vallen. Men leeft op hoop, men ontleent kracht aan optimistische verwachtingen die in telkens nieuwe geruchten hun neerslag vinden. Die verwachtingen kan men eenvoudig niet missen. Ze zijn evenwel overspannen en dus labiel: lijden de strijdkrachten van de bondgenoot nederlagen, dan kan het buitensporige optimisme plaats maken voor een even buitensporig pessimisme, maar toch slechts tijdelijk: de wens, bevrijd te worden, is zo sterk, zo alles-overheersend, dat het optimisme als regel spoedig terugkeert.

Zo was het ook in bezet Nederland in de lente van '41: uitgelaten vreugde bij de omzwaai in Joegoslavië en, bij velen, diepe neerslachtigheid in de weken waarin in Noord-Afrika alle terreinwinst die de Engelsen in Wavells offensief behaald hadden, verloren ging en waarin op de Balkan en op Kreta bleek dat de Engelse strijdkrachten niet in de verte bij machte waren, de Duitse *Blitzkrieg* te weerstaan. Maar ook toen zag men lichtpunten: de Londense radio berichtte immers regelmatig dat de bommenwerpers van de *Royal Air Force* doelen in Duitsland bombardeerden. Die bombardementen konden toch niet zonder effect blijven!

Veel effect hadden ze in werkelijkheid niet.

In april werden enkele Nederlandse journalisten door de bezetter in de gelegenheid gesteld, er zich in het Ruhrgebied en in het Rijnland van te vergewissen dat het leven normaal zijn gang ging. De verslaggever van *De Residentiebode* wijdde er een artikel aan (23 april) waarin hij de spot dreef met de Engelse propaganda. 'Ik vind', schreef hij,

'dat er toch wel één dappere Nederlandse journalist mag zijn die de waarlijk heroïsche moed heeft om terwille van de waarheid-en-niets-dan-de-waarheid te sneven voor zijn land. . . Welnu, wat de Engelse radio vertelt, herhaaldelijk vertelt, is *waar*. Ik weet wel dat ge niet twijfelt aan de pijnlijke accuratesse en juistheid van de Engelse zender. Maar toch moet het u deugd doen, nu in uw krant zelf te lezen wat de redacteur van die krant met eigen ogen aanschouwd heeft. Keulen, Düsseldorf, Duisburg, Bonn, noemt u maar op, Kruppwerken, de